

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. De Præcognitis ad Demonstrationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

Etiam & in perfectissimam. Hæc est, in quâ per definitionem essentiali, ut per medium, demonstratur prima passio essentialis: ut cum per definitionem hominis, scilicet per *animal rationale*, demonstro de illo, esse admirativum. Perfecta est omnis alia demonstratio, hæc vnâ exceptâ. Quomodo autem eam in communi definimus? Hoc modo: *Perfecta demonstratio est, in quâ ex præmissis eidentibus conclusio eidenter sequitur, in quâ tamen non demonstratur prima passio de essentiali.* Vel breuius: *Est demonstratio, sed non de primâ passione ex essentiali.* Demonstratio ponitur loco generis, alia loco differentie, etiam si sit negatiua, ut sæpè in multis definitionibus contingit.

SECTIO II.

De præcognitis ad Demonstrationem.

PRÆCOGNITA, id est, prius cognita, sunt ea quæ prius cognosci debent ante demonstrationem, de quibus Aristoteles lib. 1. Posteriorum, cap. 1. & 8.

6. Circa quæ Aduerte Primò, tria posse præcognosci ante Demonstrationem: vel *subiectum* de quo aliquid demonstratur, vel id *quod demonstratur*, vel *principia* ex quibus demonstratur.

Aduerte Secundò, circa quamlibet ex his rebus duo posse præcognosci, vel *quod sit*, vel *quid sit*. Præcognoscere *quod sit*, contingit vel præcognoscendo existentiam, vel possibilitatem rei. Prænotio *quid sit* est duplex, vel *quid nominis*, vel *quid rei*. Prænotio *quid nominis*, est prænotio significacionem nominis: *quid rei*, est prænotio quidditatem & essentiali rei.

Aduerte Tertiò, posse esse quæstionem & de præcognitis ante ingressum Demonstrationis, & de præcognitis in progressu ipsius Demonstrationis ante conclusionem ipsam. Quo posito,

PRIMA CONCLUSIO. Ante quamlibet demonstrationem debet prænotari quid sit *subiectum*, id est, quid significet nomen, v. g. homo, & quid sit ipse homo, non quidem omnino perfectè, sed saltem confusè, & in ordine ad accidentia exteriora, v. g. in ordine ad figuram. Probatur Conclusio: nam si ego ignorem significatum nominis, nihil prorsus potero de re significatâ demonstrare. Sume v. g. nomen Græcum *ἄνθρωπος*, quantumvis significet *hominem*, si ego id ignorem, non potero de illo demonstrare esse possibile; ergo debet prius cognosci ante omnem demonstrationem, saltem *quid nominis*.

7. Dices: Qui propria & internâ indagatione discit, non est sollicitus de nomine; ergo non est necessarium, ante omnem demonstrationem noscere *quid nominis*. Respondeo, me loqui de demonstratione humanâ, in quâ etiam ille, qui apud se solum discurrit, semper ponit aliquod nomen illi rei de quâ discurrit, quo eam notet, vel saltem aliquod aliud signum nomini æquiualens. Quod verò debeat prænotari etiam aliquo modo *quid rei*, patet: nam eo ipso quod prænotatur *quid nominis*, iam prænotatur *quid rei*, saltem in ordine ad aliqua accidentia exteriora; neque enim possum scire, vocem *homo* significare hominem, nisi aliquam notitiam, saltem confu-

sam, de ipso homine id temporis habeam. Aduerto tamen, hoc non esse proprium Demonstrationis: prærequiritur enim ante definitionem & diuisionem, imò & ante quodlibet iudicium. Quod autem hæc notitia non debeat esse explicata, inde patet, quia in pluribus Demonstrationibus demonstratur ipsa essentiali rei per aliquam passionem; ergo non debet prænotari essentiali ante omnem demonstrationem.

SECUNDA CONCLUSIO. Non semper supponitur de subiecto *quod sit*, id est, quod existat, vel sit possibile. Patet clarè, quia in pluribus demonstrationibus ostenditur vel existentia, vel possibilitas subiecti: ut cum dico, *homo est animal rationale*, sed animal rationale non repugnat existere, ergo neque homo. Verum tamen est, in multis demonstrationibus supponi præcognitam possibilitatem subiecti, & de illo inquiri quale sit.

Sed obieci: Nostra scientia acquiritur experientia, ergo omnis demonstratio supponit præcognitum subiectum, quantum ad esse existentia. Patet consequentia: quia supponit experientiam de illo, experientia autem debet necessariò esse de re existenti. Respondeo, nostram scientiam ita experientia acquiri, ut tamen ex his quæ experimur ad cognitionem aliorum quæ non sumus experti, deueniamus: habemus enim cognitionem de Deo, de Angelis, de substantiis, quas tamen non experimur; per sensus enim, à quibus oritur experientia, solum agnoscimus accidentia exteriora. Deinde, licet de quacumque re, quam demonstramus, præcesserit necessariò experientia, possumus tamen præscindere ab illâ in aliquibus demonstrationibus: ut cum hominem, quem prius noui existentem, ostendo aliquâ ratione esse possibilem; tunc enim ad eum syllogismum formaliter non præcedit notitia de eius possibilitate, sed illam infero ex præmissis in conclusione.

TERTIA CONCLUSIO. Prædicatum quod in conclusione vnitur cum subiecto, & quod demonstratur, debet prænotari, non solum quoad vocis significacionem, sed etiam quoad *quid rei*, saltem confusè, non tamen est necessu prænotari *quod sit*. Hæc Conclusio habet duas partes: & probatur quoad primam eadem ratione, quâ de subiecto demonstrationis idem ostendimus numero 6. quia non potero affirmare, conuenire alteri id cuius nullam habeo notitiam, ut lumine naturæ notum est. Quoad secundam partem probatur etiam ratione, quâ Conclusione secundâ idem de subiecto ostendimus: in multis enim demonstrationibus ostenditur possibilitas illius prædicati, ergo ea non debet supponi cognita ante quamcumque demonstrationem. Ceterum, sicut de subiecto dixi, non esse necessariam prænotionem perfectam, quia illa acquiritur sæpè per ipsam demonstrationem; ita similiter nunc dico, non requiri notitiam perfectam illius prædicati, quia illa sæpè acquiritur per ipsam demonstrationem.

QUARTA CONCLUSIO. Non est necessarium, ante quamlibet demonstrationem prænotari expressè illa principia communia & vniuersalia, *Quodlibet est vel non est, Nihil potest simul esse & non esse*, & alia similia. Probatur facile: quia immemor illorum, potest quis efficere demonstrationes, quas efficiunt sæpè rustici, quibus numquam

quam venere in mentem illa principia. Fateor, ad hoc ut possit vis demonstrationis perfecte intelligi, & conclusio negata per reductionem probari, necessarium esse notitiam illorum principiorum, ex quorum ignorantia provenit aliquando, ut licet neges ruitio conclusionem evidenter illatam, non tamen possis ab illo redargui, redarguendus a Philosopho habente perfectam notitiam illorum.

Dices: Tota vis demonstrationis consistit in eis principiis, ergo si ignorentur, non poterit fieri ulla demonstratio. Primum respondeo, demonstrationem non inniti eis principiis, sed iis, *Quae sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se.* Secundò dico, etiam hoc principium non necessarium praevidendum ante demonstrationem: sufficit enim, si dum efficit demonstrationem, proponatur in particulari materia, haec duo extrema inter se connexa, quia connectuntur vni tertio; tunc enim illud principium in particulari cognoscitur.

11 **QVINTA CONCLUSIO.** Etiam praerequitur cognitio *quid nominis*, & *quid rei*, de medio demonstrationis, ob eandem rationem, quibus de subiecto & praedicato idem ostendimus Conclusionibus praecedentibus. Quod si Aristoteles non posuit hanc praenotionem medij, forte eam insinuat tacite in aliis praenotionibus.

SEXTA CONCLUSIO. In ipso fieri demonstrationis, debet praenosci veritas obiectiva praemissarum, id est, debet intellectus illis propositionibus assentiri ut veris, alioquin non poterit illis moveri ad assensum conclusionis. Quae Conclusio adeo est manifesta, ut nullam indigeat probatione.

Rogabis, utrum praedictae praenotiones de subiecto, praedicato, & medio sint acquisitae per discursum, an sine illo. Respondeo, aliquas necessarium debere acquiri sine discursu, illas scilicet quibus vivimus in primo discursu; alias vero aliquando esse acquisitas per alium discursum, ut quando conclusionem vnius syllogismi sumo pro antecedenti ad alium syllogismum; ita tamen, ut necessarium deveniendum sit ad aliquas propositiones primas, ex quibus ortum duxerit ille discursus, quae non per discursum, sed vel experientia, intuitionem, aut explicationem terminorum cognita fuerint.

SECTIO III.

Praemissa demonstrationis debent esse vera, nequeunt tamen esse veriores conclusionem.

12 **SUPPONO** ex Disputatione XIV. num. 1. veritatem esse conformitatem propositionis cum suo obiecto, ita ut obiectum sit a parte rei, sicut per propositionem affirmatur; falsitatem vero consistere in difformitate propositionis cum obiecto. Item ex numero 65. vnam veritatem posse esse aliam perfectiorem & magis necessariam, non tamen formaliter, & in rigore maiorem aliam, quia (ut ibidem dixi) veritas consistit in indivisibili, etiam si in falsitate, una possit esse maior alia. Ex quo sit

PRIMA CONCLUSIO. Praemissa demonstra-

tionis debent esse vera. Haec est communis, & certissima: quia cum tota veritas conclusionis pendeat in perfecto syllogismo ex veritate praemissarum, si aliqua ex illis sit falsa, conclusio erit exposita falsitati, quia ex falso aliquando sequitur falsum. Deinde in nostra sententia ratio est clarior: quia cum conclusio attingat intrinsece obiectum praemissarum, si aliqua ex praemissis esset falsa, conclusio etiam necessario deberet esse falsa, ut Disputatione praecedenti, Sectione 4. ostendi, ubi probavi, in mente numquam ex falso sequi verum.

Secunda ratio est, quia praemissa Demonstratio¹³ tionis debent esse certa & evidentes, repugnat autem evidentia de obiecto falso. Huic rationi non multum fido: si enim divinitus relicta specie de albedine destrueretur albedo, tunc homo certissimus esset de existentia albedinis, & putaret se evidenter eam intueri, & tamen falleretur. Video, a te dici posse, eam non esse evidentiam Metaphysicam, sed Physicam, cui potest subesse falsum. Bene, sed ego iam rogo, unde inferis, in Demonstrationibus istis a posteriori, quae causam ex effectu probamus, aliam requiri evidentiam quam physicam? An quod homo discurrat, vel moveatur maiori quam physica seu experimentalis per sensus intuitionem potest cognosci? Nisi forte animal moveri, dicas non posse absolute demonstrari, quod iam erit quaestio de nomine, contra acceptionem demonstrationis. Ego nunc solum contendo, ex evidentia, quam ordinatè habent nostrae demonstrationes, non inferri necessario, etiam divinitus, eas esse veras: unde rursus concludo, veritatem praemissarum non exigi in eis verbis, *certa & evidentes*, quia ibi non petitur evidentia Metaphysica, cui repugnat falsitas.

Posses forte dicere, in eo casu eas propositiones¹⁴ nes, seu ea obiecta esse quidem nobis certa & evidentia, non tamen in se. Sed contra, quia evidentia & certitudo non est in ipsis rebus, sed in nostro intellectu.

Respondebis ulterius, tunc me non esse certum aut evidentem de eo obiecto, sed putare me esse certum. Sed contra, quia certitudo est firma adhesio intellectus, quam si quis habeat, etiam ex ignorantia potest verè dici certus; nisi confundas certitudinem cum veritate, & eam dicas etiam desumi per denominationem extrinsecam ab obiecti existentia. tunc autem erit quaestio de nomine circa vocem *certitudo*. Explico hoc manifestè in exemplo supra posito de visione albedinis. Haec visio, quando albedo existit, causat in intellectu actum quemdam siue iudicium, quo certò & evidenter dicit albedinem existere; ablata divinitus albedine, & manentibus speciebus de illa, manent iidem actus ex parte intellectus: ergo si certitudo & evidentia adequatè in illis solis consistebat, etiam tunc manebit ea certitudo & evidentia, & tamen non est obiectum sicut iudicatur; ergo certitudo & evidentia cohaeret cum falsitate. Si verò dicas, tunc eos actus iam verè & realiter non esse certos & evidentes, sed solum apparenter; tunc infero, Ergo certitudo & evidentia non minus quam veritas desumetur inadecuatè ab existentia obiecti, eo modo quo per propositionem iudicatur; cum tamen communiter videatur doceri, certitudinem & eviden-